

STORTINGET

Representantforslag 200 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene Tobias Drevland Lund, Mímir Kristjánsson og Seher Aydar

Dokument 8:200 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tobias Drevland Lund, Mímir Kristjánsson og Seher Aydar om et kriminalomsorgsløft

Til Stortinget

Bakgrunn

Det er behov for et reallt kriminalomsorgsløft i Norge. Kriminalomsorgen er underfinansiert og har vært det over lang tid. Etter flere år med kutt i budsjettene har vi kommet til en situasjon som er uholdbar, både for de ansatte og de innsatte.

I lang tid har man blitt servert skremmende historier fra innsiden i norsk kriminalomsorg og norske fengsler – historier om innsatte som blir syke av å sitte i isolasjon, om dårlige tilbud i soningen og om ansatte som opplever vold og trusler, både på og utenfor jobb. Kriminalomsorgen skal være et sted som er trygt for både innsatte og ansatte. Her foregår det viktige samfunnsoppgavene i kriminalomsorgen har, nemlig rehabiliteringen av innsatte som skal gjøre dem i stand til å returnere til et liv uten kriminalitet når de har gjennomført sin soning. Og som på andre arbeidsplasser skal det være et trygt og forsvarlig sted å jobbe for de ansatte.

Bare siden 2019 har rundt 400 fengselsbetjenter sluttet i kriminalomsorgen. Gjennomgående årsaker til at så mange slutter, er blant annet at grunnlønnen er for dårlig og arbeidshverdagen for tøff. Flere opplever at den krevende jobben sliter dem ut både fysisk og psykisk. I 2021 hadde kriminalomsorgen et sykefravær på

hele 8,9 prosent. Bruken av vikarer og overtidbruk i førstelinja tilsvarer 300 årsverk i kriminalomsorgen.

Det er også mange som jobber ufrivillig deltid, som heller ser seg om etter faste stillinger andre steder. De ansatte i kriminalomsorgens førstelinje, fengselsbetjentene, sitter på en verdifull kompetanse som er ettersøkt i andre bransjer, både i det offentlige og det private. Der som man ikke klarer å beholde flere av de ansatte samtidig som det legges en strategi for rekruttering av nye ansatte, vil man om kort tid stå i en katastrofal ansattkrise i kriminalomsorgen. Både arbeidsforhold og lønn må få et løft.

Det burde vært et overordnet mål for både Stortinget og regjeringen å ha en kriminalomsorg som er i stand til å løse det samfunnsoppgavet de er pålagt. Dette er hele samfunnet tjent med. Sentralt i dette er arbeidet for å ha nok faglærte ansatte og kompetente ledere på alle nivåer. For at de innsatte skal være i stand til å returnere til samfunnet og et liv fritt for kriminalitet, er det også sentralt at de får den oppfølgingen de trenger under soningen.

Riksrevisjonens undersøkelse av helse-, opplærings- og velferdstjenester til innsatte i fengsel kom med en nedslående kritikk av den kartleggingen og oppfølgingen i kriminalomsorgen har ansvar for. Norsk Fengsels- og friomsorgsforbund, som organiserer de fleste av de ansatte i kriminalomsorgen, har lenge ropt varsku om at flere år med ABE-reformen har gått på bekostning av innholdet i soningen. Kriminalomsorgen har rett og slett ikke hatt midler eller folk nok til å følge opp det samfunnsoppgavet de har, på tilstrekkelig vis. Dette er en villet politikk som har blitt ført over flere år.

Riksrevisjonen pekte også på at innsatte i fengslene ikke har den samme tilgangen på nødvendige helsetjenester som den øvrige befolkningen, verken når det

gjelder somatiske og psykiske helsetjenester eller rusmestringstjenester. Dersom man ønsker en kriminalomsorg som er i stand til å følge opp de innsatte på en god måte, og som er i stand til å tilby dem de helsetjenestene de har krav på, må det gjøres noe. Flere opplever å bli sykere mens de soner, og den generelle helsen til innsatte er dårligere enn i den øvrige befolkningen. Det er eksempler på innsatte som blir avhengige av medikamenter mens de soner, og som kommer ut av fengslene med flere plager enn de hadde før soningen startet.

I perioden november 2019 til august 2020 ble prosjektet «Kortlægning af PTSD blandt polititjenestemænd og fængselsbetjente samt erfaringsopsamling på den eksisterende indsats» igangsatt i Danmark på bestilling fra det danske Justitsministeriet. Forskningsprosjektet og kartleggingen resulterte i to rapporter. Resultatet viser at mange ansatte i politiet og Kriminalforsorgen i Danmark i løpet av karrieren blir eksponert for voldsomme hendelser relatert til sitt arbeid som kan være traumatiserende. Blant resultatene kan man lese at 34 prosent av ansatte i Kriminalforsorgen har opplevd at deres eget liv har vært i fare på jobb. Kartleggingen har også undersøkt forekomsten av psykiske belastningsreaksjoner som PTSD (posttraumatisk stresslidelse), angst og depresjon. Blant fængselsbetjenter har over 27 prosent symptomer på enten PTSD, angst, depresjon eller stress. Til sammenligning er forekomsten av PTSD hos befolkningen i europeiske land målt til omkring 2-3 prosent. Det er grunn til å tro at liknende resultater også gjelder her til lands, men en slik kartlegging har så langt ikke blitt gjennomført i Norge. Forslagsstillerne mener at en liknende undersøkelse og kartlegging må gjennomføres, slik at det er mulig å følge opp ansatte i kriminalomsorgen og politiet på en egnet måte.

Situasjonen i kriminalomsorgen er allerede på kanten av hva som er forsvarlig. Hvis det ikke gjøres noe drastisk nå, vil man om få år stå i en dypere krise. Det er hele samfunnet som taper på at man har forsømt kriminalomsorgen, og det er fellesskapet som vil bære kost-

nadene dersom kriminalomsorgen ikke får et nødvendig løft slik at de kan utføre sitt viktige samfunnsopdrag.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen utarbeide en opptrappingsplan i løpet av den inneværende stortingsperioden for å bedre bemanningssituasjonen i kriminalomsorgen.
2. Stortinget ber regjeringen innføre en reell yrkesskadeerstatningsordning for ansatte i kriminalomsorgen, tilsvarende den som har blitt innført for ansatte i politiet.
3. Stortinget ber regjeringen utarbeide en konkret handlingsplan for forebygging av vold mot ansatte i kriminalomsorgen, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte innen rimelig tid.
4. Stortinget ber regjeringen utarbeide en ny stortingsmelding om kriminalomsorgen, med særlig vekt på innholdet i soningen, som kan danne et nødvendig grunnlag for den videre utviklingen og styrkingen av kriminalomsorgen slik at de voksende utfordringene blir tatt tak i.
5. Stortinget ber regjeringen igangsette et forskningsprosjekt som skal kartlegge forekomsten av PTSD og andre psykiske belastninger hos fængselsbetjenter og politibetjenter i Norge, tilsvarende den danske rapporten «Psykiske belastningsreaksjoner hos polititjenestemænd og fængselsbetjente» fra 2020.
6. Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for en opptrapping av helsetjenesten i norske fengsler som styrker både somatiske tjenester, rusmestring og psykisk helsevern, særlig for langtidsdømte.

30. mars 2023

Tobias Drevland Lund

Mímir Kristjánsson

Seher Aydar